

особливостей ставлення до людей похилого віку серед підлітків нами були використані такі методи: діагностика рівня емпатії «Шкала емоційного відгуку» А. Меграбяна, проєктивна методика «Я у старості», метод опитування (бесіда, авторська анкета). Аналіз результатів дослідження показав, що 58% підлітків виявили низький рівень загальної емпатії, 32% середній і лише 10% високий рівень. Серед дівчат емпатійно налаштованих виявилось більше. За результатами анкетування: нейтральне ставлення до людей похилого віку виявили 53% опитуваних, негативне – 27%, позитивне – 20%. 45% підлітків зобразили свою старість негативно, 10% намалювали позитивний Я-образ старості, 25% було важко уявити себе старими, 20% визначили як позитивні так й негативні риси старості. Результати досліджень дають змогу стверджувати, що ставлення підлітків до людей похилого віку потребує корекції. Нами була розроблена корекційно-розвивальна програма, спрямована на формування позитивного ставлення до людей похилого віку у підлітків, зменшення явища ейджизму та підвищення загального рівня толерантності. Програма складається з 7 занять та 2х акцій. Основні завдання: формування атмосфери довіри в групах, створення в свідомості підлітків образу реальної людини похилого віку, розкриття сутності поняття самотності у старості, підвищення рівня толерантності до старості, налагодження позитивної міжпоколінної взаємодії через спільну творчу діяльність.

Основні висновки. Отже, існує тенденція негативного ставлення до людей похилого віку серед підлітків, низький рівень емпатійності та наявність явища ейджизму. Тому важливим є впровадження корекційно-розвивальних програм спрямованих на зменшення цих тенденцій та формування позитивного ставлення до людей похилого віку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Моргун В. Особистість та її становлення: спроба наукового моделювання / В. Моргун, В. Зелюк, Т. Устименко // Особистість в освіті: парадигма культури [Текст] : монографія. – Полтава : ТОВ «АСМІ», 2011. – С. 27–35.

Ольга Склярова,

студентка 4 курсу

факультету психолого-педагогічної освіти та мистецтв

Наук. керівник: **Т.П.Малихіна,**

к. психол. н., доцент (БДПУ)

ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ПРОЦЕСУ АДАПТАЦІЇ П'ЯТИКЛАСНИКІВ ДО НОВИХ УМОВ НАВЧАННЯ

Актуальність дослідження. Проблема адаптації дитини до навчання у середній школі вважається однією з найактуальніших освітніх проблем, оскільки перехід школярів з початкової школи в основну є вкрай складним та багатофакторним процесом. Такі умови, як предметне навчання, більш складний навчальний матеріал, зміна учительського складу, зростаючі вимоги до навчальної діяльності школярів, збільшення числа педагогів негативно впливають на працездатність учнів, підвищують

тривожність дітей. Саме тому успішна адаптація учнів до умов навчання в середній школі, є важливим чинником гармонійного розвитку особистості яка залежить від створення належних для цього психолого-педагогічних умов та потребує відповідного психологічного супроводу.

Ступінь досліджуваності проблеми. Незважаючи на важливість зазначеної проблеми, кількість наукових досліджень, присвячених психологічним особливостям п'ятикласників та їх адаптації до навчання в середній ланці школи, до недавнього часу, була незначною (Д.Б. Ельконін, Т.В. Драгунова, А.М. Прихожан, Т.І. Юферєва, О.В. Новікова та ін.). Останнім часом інтерес дослідників до проблеми адаптації п'ятикласників до нових умов навчання значно підвищився (Г.О. Цукерман, О.А. Сізова, Л.А. Ясюкова та ін.). Разом з тим, методичне забезпечення діяльності практичних психологів стосовно організації психологічного супроводу школярів в період адаптації базується переважно на узагальненні практичного досвіду спеціалістів, накопиченого в умовах сучасної масової школи (М.Р. Бітянова, Т.В. Азарова, О.І. Афанасьєва, Н.Л. Васильєва, О.А. Осипова, Н.Л. Сомова, О.І. Данилова, Є.Г. Коблик та ін.), а не на результатах цілеспрямованих наукових досліджень.

Мета дослідження: обґрунтувати програму психологічного супроводу адаптації п'ятикласників до нових умов навчання.

Сутність дослідження. Якщо середовище висуває до учня вимоги, адаптація до яких складна через його особисті або вікові особливості, може розвинутися стан соціальної, соматичної, психічної напруженості – загроза дезадаптації. Мета психолога створити умови, які дозволяють кожному п'ятикласнику якомога легше вступити в новий етап шкільного навчання, підтримати і розвинути в дітях інтерес до знань, допомогти їм спілкуватися з новими однокласниками і викладачами.

Психологічний супровід – це система професійної діяльності психолога, що спрямована на створення соціально-психологічних умов для емоційного благополуччя, успішного розвитку, виховання і навчання дитини в ситуаціях соціально-педагогічної взаємодії, організованих в рамках освітнього закладу [1] Найважливіший принцип психологічного супроводу з якого ми виходили при обґрунтуванні основних положень нашої програми – це безумовна цінність внутрішнього світу кожної дитини, пріоритетність потреб його розвитку.

Реалізація психологічного супроводу адаптації п'ятикласників до нових умов навчання передбачала наступну етапність: на першому етапі супровід спирається на ті особистісні досягнення, які реально є у дитини, основна увага надається формуванню уміння орієнтуватися в школі та навичок поведінки в змінених шкільних ситуаціях; другий етап передбачає роботу з основними проблемами, що виникають у п'ятикласників, встановлення норм взаємостосунків з однолітками в класі, викладачами і іншими співробітниками школи; третій етап сприяє розумінню критеріїв оцінки роботи, спрямованості дитини на процес діяльності, а не на оцінку формуванню адекватної самооцінки та правильного ставлення до результатів діяльності інших дітей.

На четвертому етапі відбувається активний спрямований вплив на формування деяких учбових навичок, пов'язаних з самоорганізацією і

самоконтролем та робота над розвитком комунікативних умінь, серед яких особлива увага приділяється конструктивним способам поведінки в конфліктних шкільних ситуаціях.

Основні висновки. Діяльність психолога в рамках супроводу процесу адаптації п'ятикласників до нових умов навчання передбачає здійснення спільно з педагогами аналізу шкільного середовища з позиції можливостей, які надаються дитині для навчання і розвитку, з урахуванням її психологічних можливостей та наявного у неї рівня розвитку, що буде сприяти зниженню рівня шкільної тривожності підвищенню упевненості в собі і своїх можливостях; формування позитивного відношення до школи, до вчителів й однокласників.

ЛІТЕРАТУРА

1. Битянова М.Р. Организация психологической работы в школе / М.Р. Битянова. – Москва: Совершенство, 1998. – 298 с.
2. Бучевська Л. М. Психологічний супровід навчально-виховного процесу / Л.М. Бучевська //Таврійський вісник освіти. – 2015. – № 1(49). – С. 239-243.

Анастасія Тягнирядно,
студентка 4 курсу
факультету психолого-педагогічної освіти та мистецтв
Наук. керівник: **І.О. Черезова,**
к. психол. н., доц. (БДПУ)

СІМ'Я ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ГЕНДЕРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА

Актуальність. Розробка та теоретичне обґрунтування гендерної ідеології освітньо-виховних практик є стратегічним напрямком гендерного виховання. Окремого питання заслуговує проблема впливу сім'ї на формування гендерної ідентичності дитини. При цьому гендерна ідентичність розглядається як усвідомлення особистістю себе як представника чи представниці статі, гендеру, відчуття свого жіночого, чоловічого або андрогенного тіла, усвідомлення своєї приналежності до чоловічої, жіночої або якоїсь іншої статі у соціальному контексті.

Ступінь досліджуваності проблеми. Проблемами гендерного становлення особистості займалися як зарубіжні, так і вітчизняні вчені: становлення гендерної ідентичності та соціалізація статі (І. Кон, В. Васютинський), особливості статевої поведінки у контексті генетичного підходу (С. Максименко), детермінанти гендерної ідентифікації (К. Хорні, М. Мід), вплив сім'ї на формування гендерної ідентичності (В. Романова, Н. Городнова) та ін.

Мета дослідження: виявити психологічні особливості становлення гендерної ідентичності молодших школярів у сім'ї.

Методи дослідження: *теоретичні* – аналіз та зіставлення змісту наукового доробку, систематизація та узагальнення наукової інформації; *емпіричні* – спостереження, методи опитування (анкетування, співбесіда), інтерпретація отриманих даних.